

NECİP FAZIL KISAKÜREK'İN HADİS KÜLTÜRÜ VE KULLANDIĞI BAZI HADİSLERİN DEĞERLENDİRMESİ*

Orhan YILMAZ**

Öz

Konferansları, sohbetleri ve kaleme aldığı eserleri ile siyasî, dinî, ilmî ve edebî bakımlardan Türk toplumuna yön veren yirminci yüzyılın en önemli şahsiyetlerinden biri de Necip Fazıl Kısakürek'tir (1904/1983). 1980 yılında Türk Edebiyatı Vakfı tarafından kendisine "Türkçe'nin yaşayan en büyük şairi, sultânüşşuarâ" ünvanı verilmiştir. Yazdığı şiirler, romanlar, dini kitaplar ve tiyatro eserleri ile hala gündemdeki yerini korumaya devam etmektedir. Necip Fazıl Kısakürek İslâm'a ve muhafazakâr Türk toplumuna yönelik siyasî ve idarî baskıların en yoğun olduğu dönemlerde İslâm'ın ve muhafazakâr kesimlerin keskin kalemi ve yılmaz savunucusu olmuştur. Şairlik ve yazarlık kimliğinin yanında bir ilim ve fikir adamı da olan Necip Fazıl, eserlerinde bol miktarda hadîslere de yer vermiştir. Bu makalede Necip Fazıl'ın eserlerinde hadîs olarak yer verdiği rivâyetler araştırılacaktır. Tespit edilen bu rivâyetlerden hareketle onun hangi hadîs kaynaklarını kullandığı, ne tür hadîsleri tercih ettiği, hadîsleri nasıl şerh ettiği ve usul bilgisi üzerinde durulacaktır. Ayrıca Necip Fazıl'ın eserlerinde sıklıkla kullandığı bazı rivâyetler senet ve metin açısından da tahlil edilecektir.

Anahtar Kelimeler: Hadîs, Sünnet, Necip Fazıl Kısakürek, Kültür, Tahlil.

* Geliş Tarihi / Received Date : 11.09.2018 Kabul Tarihi / Accepted Date : 18.12.2018
Bu makale 02-05 Mart 2017 tarihinde Bozok Üniversitesi tarafından yapılan "Kaldırımlardan Sakarya'ya Necip Fazıl" isimli sempozyumda bildiri olarak sunulmuş fakat akademik geçerliliği olan herhangi bir dergide basılmamış bir tebliğden üretilmiştir.

** Dr. Öğr. Üyesi, Bozok Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, orhanyilmaz04@hotmail.com.
ORCID ID: orcid.org/0000-0001-5251-241X

NECİP FAZIL KISAKÜREK'S HADITH CULTURE AND EVALUATION OF SOME HADITS

Abstract

Necip Fazıl Kısakürek (1904- 1983), whose conferences, talks and written works influenced Turkish society in terms of politics, religion, literature and learning, is one of the most important personalities of twentieth century. In 1980, he was awarded the title of the greatest living poet of the Turkish language, (sultânüşşuarâ) by the Turkish Literature Foundation. Besides, his poetry, novels and plays, Kısakürek is also known for his religious, political and ideological books. Necip Fazıl Kısakürek, who also adhered to sufism, lived during a period when political and administrative pressures against Islam and conservative Turkish society was at its most intensive phase and was the sharp pen and unrelenting advocate of Islam and conservative Turkish society. It is unthinkable that Necip Fazıl, a man of learning and letters as he was, would not make use of Hadiths in his works. In this article we will carry out a search of Hadiths as one of the sources that brought the ideas of Necip Fazıl into maturity. We will try to understand his hadith-culture based on the traditions that he used in his works. We will seek answers to which Hadith sources he used, what kind of Hadiths he preferred and how he explained Hadiths. In addition to this, we will also make room for opinions of the Ulama regarding the soundness and verifiability of some of the Hadiths which the author used in his works. We will investigate some of the hadiths that have been determined to be weak and fabricated with regard to their chain of transmission and text and try to explain why Necip Fazıl used such Hadiths in his works.

Keywords: Hadith, Sunnah, Necip Fazıl Kısakürek, Culture, Analysis.

Giriş

Türkiye’de yirminci yüzyılın en önemli şair, romancı ve İslâm düşünürlerinden biri de Necip Fazıl Kısakürek’tir. Şiir başta olmak üzere yazdığı edebî eserler ile Türk toplumunun gönlünde taht kuran Kısakürek aynı zamanda fikirleri ile de gençlere yön veren bir mütefekkir olmuştur. O, düşüncelerinin merkezine her zaman Allah (c.c.) ve Hz. Peygamber (sav) sevgisini koymuştur. Kısakürek şiirlerinde, yazılarında ve konuşmalarında Kur’an ve Hadîsler’e olan bağlılığını dile getirmiştir. “Allah Resul aşkıyla yandım bittim kül oldum/ Öyle zayıfladım ki sonunda herkül oldum”, “Sen kıvrıl, ben gideyim, Son Peygamber Kılavuz!” dizeleri onun kalbinden diline yansıyan bu duyguların

ifadesidir.

Necip Fazıl'ın İslamî hayata dönüşünden sonra tek gayesi, Hz. Peygamber'in yolundan gitmek, onun ulaştığı kemale ulaşmak, onun getirdiği güzel ahlâk ve düzeni topluma yaymak olmuştur. Kısakürek davasını savunmak, fikirlerini geniş halk tabakalarına ulaştırmak için konferanslar verip kitaplar yazmıştır. O, bu kitaplarında ve konuşmalarında fikirlerini kuvvetlendirmek pek çok hadîs de yer vermiştir.

Türk toplumunun düşünce yapısı, dinî anlayışı ve ahlâkı üzerinde önemli bir yere sahip olan Necip Fazıl Kısakürek'in daha iyi tanınması ve anlaşılması gerekmektedir. Onun edebî ve tasavvufî yönü bazı akademik çalışmalara konu olmuştur¹, ancak tespit edilebildiği kadarıyla hadîs anlayışı konusunda bir çalışma yapılmamıştır. Necip Fazıl'ın hadîs ve sünnet kültürü konusunda bir çalışmanın yapılmamış olması, bu çalışmanın yapılmasında önemli etkenlerden biridir.

Bu makalede öncelikle Necip Fazıl'ın hayatı hakkında kısa bir bilgi verildikten sonra onun hadis ilmi ile alakalı görüşleri tespit edilecek ve eserlerinde yer verdiği hadisler incelenecektir. Akabinde müellifin kitaplarında geçen sahih, zayıf ve mevzû hadislerden örnekler seçilip senet ve metin açısından değerlendirmeler yapılacaktır. Elde edilen bulgular neticesinde Necip Fazıl'ın hadis/sünnet anlayışı ortaya konulacak ve bu sahada ki bilgi birikimi onun daha iyi tanınmasını sağlayacaktır.

1. NECİP FAZIL KISAKÜREK'İN HAYATI

Necip Fazıl *O ve Ben* adlı otobiyografisinde kaydettiğine göre 25 Mayıs 1904'te İstanbul Çemberlitaş'ta cinayet mahkemesi reisliğinden emekli büyük babası Mehmed Hilmi Efendi'nin konağında doğmuştur.² Babası Abdülbâki Fâzıl Bey, annesi Mediha Hanım'dır. Baba tarafından Maraşlı olan Kısakürekoğulları ailesinin kökü Dulkadıroğulları'na dayanmaktadır. Asıl adı Ahmed Necip olan Necip Fazıl okuma yazmayı büyük babasından öğrenmiştir. Heybeliada Numune Mektebi'nden mezun olduktan sonra Heybeliada Bahriye Mektebi'ne kaydolmuştur. Burada beş yıl okumuş ancak diploma alamadan okuldan

¹ Nihat Sami Banarlı, *Resimli Türk Ebiyâtı Tarihi*, (İstanbul: MEB Yayınları, 1972) 2: 1255-1257; İbrahim Baz, "Necip Fazıl Kısakürek (ö. 1983) ve Tasavvuf", *Tasavvuf, İlmî ve Akademik Araştırma Dergisi*, 10/10, (Ankara: 203), 331-342; Nuran Çetin, "Necip Fazıl'ın Abdülhakim Arvâsi'yi Tanıması ve Tasavvufî Düşünceleri", *Turkish Studies*, 9/11, (Ankara: 2014), 171-192; Murat Kacıroğlu, "Biyografi Yazarı Olarak Necip Fazıl Kısakürek", *Bozok Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 5/5, (2014), 31-56.

² Necip Fazıl Kısakürek, *O ve Ben*, (İstanbul: Büyük Doğu Yayınları, 1992), 18.

ayrılmıştır. 1921’de İstanbul Dârü’l Fünun’un Felsefe bölümüne yazılmış fakat devam etmemiştir. Daha sonra felsefe tahsili için Paris’e gitmiş ancak burada da eğitimini devam ettirememiş hatta kendi ifadesiyle bohem hayatı yani eğlence hayatına dalmıştır. Türkiye’ye dönüşünde İstanbul ve Anadolu’da bazı bankalarda memuriyet ve müfettişlik yapmıştır. Bu arada üniversite öğrenciliği döneminde girmiş olduğu basın çevresini daha çekici ve eser vermeye daha uygun bir ortam olarak gördüğünden 1942’den itibaren memuriyeti bırakıp geçimini yazdığı kitaplar ve yayıncılıktan sağlayamaya başlamıştır. Bu çerçevede Büyük Doğu dergisini çıkarmış ve Büyük Doğu yayınlarının sahibi ve yazarı olarak hayatını sürdürmüştür.

Necip Fazıl, ilk şiir denemesinin Millî Mücadele yıllarında on üç-on dört yaşlarında iken Tercüman gazetesinin edebî ilâvesinde çıktığını ifade etmektedir. Bilinen ilk şiiri ise 1 Temmuz 1923 tarihli Yeni Mecmua’da yayımlanan, daha sonra *Örümcek Ağı* kitabına “Bir Mezar Taşı” adıyla girecek olan “Kitâbe” başlıklı şiirdir. Bu tarihten başlayarak 1939’a kadar Yeni Mecmua, Millî Mecmua, Anadolu, Hayat ve Varlık dergileriyle Cumhuriyet gazetesinde şiirleri ve hikâyeleri çıkmıştır. Özellikle dönemin seçkin dergilerinden olan Hayat’ta yer alan şiirleriyle dikkatleri çekmiş ve hakkında takdir yazıları yayımlanmıştır. İlk şiir kitapları olan *Örümcek Ağı* ve *Kaldırımlar* bu yıllarda yazdıklarından seçmeleri ihtiva etmektedir. *Kaldırımlar* kitabına adını veren uzun şiiri kendisine “Kaldırımlar şairi” olarak şöhret kazandırmıştır. Üçüncü şiir kitabı *Ben ve Ötesi* ile nesir yazılarının toplandığı *Birkaç Hikâye Birkaç Tahlil* de bu yıllarda çıkmıştır. Bu arada oyunculuğuna büyük değer verdiği Muhsin Ertuğrul’un tesiriyle tiyatroya ilgi duymaya başlayan Necip Fazıl’ın ilk tiyatro eseri *Tohum* 1935’te yayımlanmış ve Muhsin Ertuğrul tarafından sahneye konulmuştur. Abdülhakim Arvâsî ile karşılaşmasından sonra ise sanat anlayışında ve eserlerinde dinî-mistik bir eğilim ağırlığını hissettirmeye başlamıştır. 1938’de Abdülhakim Efendi’yi tanınmasının mistik ve metafizik bir ürünü olan *Bir Adam Yaratmak*’ı yazmıştır. Siyasî, fikrî, edebî karakterdeki *Büyük Doğu* 1 Eylül 1943’te çıkmıştır. Değişik boyutlarda, çoğu haftalık, birkaç defa aylık ve günlük gazete olmak üzere Necip Fazıl’ın ölümüne yakın yıllara kadar aralıklarla devam eden derginin son sayısı 5 Haziran 1978 tarihini taşımaktadır. Dönemin mevzuatına göre siyasî yazılarından dolayı zaman zaman kapatılan, toplatılan, takibe uğrayan, bazen de sahibi tarafından yayımı tatil edilen *Büyük Doğu* çıktığı yıllarda sansasyonel kapak resimleri ve manşetleriyle geniş ilgi görmüştür. Necip Fazıl, 1950’de Büyük Doğu Cemiyeti adıyla o yıllardaki mevzuata göre siyasî parti kavramıyla eş anlamda bir de siyasî dernek kurmuş, derneğin başkanı sıfatıyla Anadolu’nun

birçok şehrinde konferanslar vermiştir. Necip Fazıl'ın kitap ve dergi yayını olarak en verimli devresi 1950'den sonraki yıllardır.

Güçlü bir kaleme sahip olan ve geride çok sayıda eser bırakan³ Necip Fazıl, 25 Mayıs 1983'te Erenköy'deki evinde vefat etmiş ve Eyüp kabristanına defnedilmiştir.

2. NECİP FAZIL'IN HADİS/SÜNNET KÜLTÜRÜ

Necip Fazıl Kısakürek dinî ve dünyevî görüşlerini desteklemek ve ifadelerini kuvvetlendirmek için Hz. Peygamber'in (s.a) sözlerinden, yaptıklarından ve takrirlerinden azami derecede istifade etmiştir. Konusu ne olursa olsun onun hemen hemen her eserinde ya doğrudan ya da dolaylı olarak onun hadîs ve sünnete atıfta bulunduğu görülmektedir. Hatta Necip Fazıl sadece hadîsleri ihtiva eden müstakil kitaplar da yazmıştır.⁴

Necip Fazıl'ın hadîs ilmi sahasında neler okuduğu ve hangi kaynakları kullandığı kendi ifadelerinde yer almasa da ismini zikrettiği âlimlerden ve kaydettiği hadîslerden bunu anlamak mümkündür. Örneğin onun *Esselam, 101 Hadîs, Nur Harmanı* gibi doğrudan hadîsle alakalı eserlerinde bulunan rivâyetlerin tamamına yakını, Suyûtî'nin (ö. 911/1505) el-*Câmi'u's-Sağîr* isimli

³ Necip Fazıl'ın kaleme aldığı eserler şunlardır. Şiir kitapları; *Örümcek Ağı* (1925), *Kaldırımlar* (1928), *Ben ve Ötesi* (1932), *101 Hadîs* (1951), *Sonsuzluk Kervanı* (1955), *Çile* (1962), *Şiirlerim* (1969), *Esselâm - Mukaddes Hayattan Levhalar-* (1973), *Öfke ve Hiciv* (1988). Tiyatro; *Tohum* (1935), *Bir Adam Yaratmak* (1938), *Künye* (1938), *Sabır Taşı* (1940), *Para* (1942), *Vatan Şairi Namuk Kemal* (1944), *Nâm-ı Diğer Parmaksız Salih* (1949), *Reis Bey* (1964), *Ahşap Konak* (1964), *Siyah Pelerinli Adam* (1964), *Ulu Hakan Abdülhamid Han* (1969), *Yunus Emre* (1969), *Mukaddes Emanet* (1971), *Senaryo Romanları* (1972), *İbrahim Edhem. Hikâye ve Roman; Meşum Yakut* (1928), *Birkaç Hikâye Birkaç Tahlil* (1933), *Ruh Burkuntularından Hikâyeler* (1965), *Hikâyelerim* (1970), *Aynadaki Yalan* (1980), *Kafa Kâğıdı* (1984). *Hâtıra. Cinnat Mustatili* (1955), *Büyük Kapı* (1965), *Yılanlı Kuyudan* (1970), *Hac'dan Çizgiler, Renkler ve Sesler ve Nur Mahyaları* (1973), *O ve Ben* (1974), *Bâbîâlî* (1975). *Din-Tasavvuf. Halkadan Pırıltılar* (1948), *O ki O Yüzden Varız* (1961), *İman ve Aksiyon* (1964), *Hazret-i Ali* (1964), *Peygamber Halkası* (1968), *Çöle İnen Nur* (1969), *Son Devrin Din Mazlumları* (1969), *Nur Harmanı* (1970), *Doğru Yolun Sapık Kolları* (1978), *İman ve İslâm Atlası* (1981), *Batı Tefekkürü ve İslâm Tasavvufu* (1982). *Deneme, Fıkra, Siyasî-Tarihî İnceleme. Abdülhak Hamid ve Dolayısıyla* (1937), *Namuk Kemal. Şahsı, Eseri, Tesiri* (1940), *Çerçeve* (1940), *Müdafaa* (1946), *Maskenizi Yırtyorum* (1953), *At'a Senfoni* (1958), *Büyük Doğu'ya Doğru* (1959), *Türkiye'de Komünizma ve Köy Enstitüleri* (1962), *Ulu Hakan Abdülhamid Han* (1965, 1970), *Büyük Mazlumlar* (1966), *Türkiye'nin Manzarası* (1968, 1973), *Tanrıkulu'ndan Dinlediklerim* (I-II, 1968), *Bin Bir Çerçeve* (I-V, 1968-1969), *Vahidüddin* (1968), *İdeolocya Örgüsü* (1968), *Benim Gözümler Menderes* (1970), *Tarihimizde Moskof* (1973), *Rapor* (I-XIII, 1976-1980), *Yolumuz, Halimiz, Çaremiz* (1977), *İhtilâl* (1977), *Yeniçeri* (1977), *Sahte Kahramanlar* (1984)

⁴ Müstakil hadîs kitabı olarak Necip Fazıl Kısakürek'in en önemli eseri *Nur Harmanı*'dir. Mezkûr kitap üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümün adı "Hakikat" tr. Bu bölümde 254 hadîs meali yer almıştır. İkinci bölümün adı "Ahlak" tr. Burada 258 hadîs meali yer almıştır. Üçüncü bölüm ise "Manzum 101 Hadîs" olarak isimlendirilmiştir. Üçüncü bölümün hadîsleri *Esselam* ismi ile ayrı bir kitap olarak da basılmıştır.

eserinden iktibas edilmiştir. Yine onun mezkûr eserlerinde zikrettiği hadîslerin büyük bölümü meşhur âlim İmam Gazzalî'nin (ö. 505/111)'nin *İhyâu 'Ulûmi'd-Dîn* isimli eserinde yer almaktadır. Ayrıca müellif pek çok yerde Gazzalî'den ve onun eserlerinden övgü ile söz etmektedir.⁵

Necip Fazıl hadîs ilmine dair özel bir eğitim almamış olsa da hadîsin önemi, tarifi, değeri ve İslâm şeriatındaki yeri gibi konularda kaydettiği bilgiler onun hadîs ilmi sahasında geniş bir malumat sahibi olduğunu ortaya koymaktadır. Hatta o, hadîs ilminin temel konuları ve kaynakları hakkında farklı görüşleri tartışıp tercihlerde bulunabilmiştir.

2. 1. Necip Fazıl'a Göre Hadîsin Önemi

Necip Fazıl hadîsin önemi ve kapsamı konusunda şu değerlendirmeyi yapmıştır; "Bütün İslâm müessesesi dört esasa dayanır. 1. Kur'ân, 2. Hadîs, 3. Ümmetin toplu anlayışı, 4. Fıkıhçıların kıyası. Bunlardan ilk ikisi esas, son ikisi esasa varmak için yol... Demek ki Peygamber'in kitabı Allah'ın kitabından sonra dinin ana temeli. Bütün dünya bütün meseleleriyle, peygamberin kitabında. Hadîsler bir yıldızdan bir yıldıza çekilmiş mahyalar halinde insanlığa muhtaç olduğu nuru parıldatır."⁶ Hadîs ve sünnetin önemine dair oldukça edebî olan bu ifadeler bu hususta zikredilen âyet ve hadîslerle uyumludur. Zira Hz. Peygamber'in ağzından çıktığı sabit olan Kur'ân dışındaki sözler ya ayetleri tefsir etmek, ya mutlak ifadeleri takyid etmek ya da müstakil hükümler koymak için söylenmiş vucûbiyet ifade eden hikmetli sözlerdir. Bu sözler Kur'ân ayetleri ile birlikte kıyamete kadar Müslümanlara rehberlik edecek olan hüccet niteliğindeki kutsal öğretilerdir.

2. 2. Necip Fazıl'a Göre Hadîsin Tarifi

Müellif bir eserinde "hadîs"i şu şekilde tarif etmiştir; "Hadîs, kainatın efendisine ait her tavır, her hareket, her eda tebessümlerinden sükûnlarına kadar..." Ona göre insanoğlu istikametini tespit edici her ana ölçüyü hadîslerde bulabilir. Hadîs eşya ve olayları aydınlatan bir güneştir.⁷ Müellif bir başka yerde hadîsi şöyle tarif etmiştir; "Hadîs, onun her hareketi, her edası, her tavrı ve hususiyle bütün sözleri... Hatta sukutları..."⁸ Necip Fazıl'ın bu hadîs tarifi usul kitaplarındaki kavli, fiili, tavrî hulkî (ahlaki) ve hilkî (fiziki yapısı) sünnet olarak bildirilen hadîs çeşitlerinin tamamını ihtiva edecek şekilde yapılmış geniş bir

⁵ Necip Fazıl Kısakürek, *Tanrı Kulundan Dinlediklerim*, (İstanbul: Büyük Doğu Yayınları, 1993), 5.

⁶ Necip Fazıl Kısakürek, *Nur Harmanı*, (İstanbul: Büyük Doğu Yayınları, 2013), 14.

⁷ Kısakürek, *Nur Harmanı*, 6.

⁸ Kısakürek, *Nur Harmanı*, 9.

tariftir.⁹

2. 3. Necip Fazıl'a Göre Hadîsin Kaynağı

Hadîs usulü ilminin en önemli konularından bir olan "Hadîslerin kaynağı" konusunda Necip Fazıl özetle şu değerlendirmeyi yapmıştır: Hz. Peygamberin ağzından üç türlü kelimeler serpildi. Biri melek vasıtasıyla gelen Allah kelamı, Kur'ân'dır. Diğerleri Kur'ân dışında doğrudan Yüce Allah'tan gelen söz, Hadîs-i Kutsi'dir ve sonuncusu ise resul ve insan sıfatıyla kendi sözleri, hadîslerdir.¹⁰ Necip Fazıl'ın nakille gelen bilgiyi üç temel başlık altında taksim etmesi temel hadîs usulü kaynaklarındaki bilgilerin edebî bir üslupla ifade edilmiş şeklidir.¹¹

Necip Fazıl Kur'ân'ı, Allah'ın kitabı, hadîsleri de Peygamber'in kitabı olarak telakki etmektedir. O, hadîslerin kaynağı konusundaki görüşlerini izhar ederken şu bilgiye de yer vermiştir; "Peygamberin kitabını birleştiren en emin nakil çerçevesi "Kütüb-i sitte-Altı kitap" ismiyle anılan ve başlarında da Buhârî ve Müslim gibiler bulunan kaynaklardır."¹²

Müellif hadîs kaynakları hakkında bilgi verirken Muhammed b. İsmail el-Buhârî'nin (ö. 256/870) *el-Câmiu's-Sahîh* isimli eseri hakkında övücü sözler söylemekte ve eser sahibinin ilmi yanında ahlâkî üstünlüğünün ve ruhî marifetinin de esere yansıdığını ifade etmektedir. O bir ifadesinde; "Buhârî kitabını yazarken her hadîs için ayrı bir gusûl abdesti almış ve işin tahkikatını bizzat Resulullah'tan öğrenmiştir." bilgisine yer vermiştir.¹³ İmam Buhârî'nin *es-Sahîh*'ine bir hadisi yazmadan önce gusûl abdesti aldığı yolundaki bilgiyi¹⁴ Necip Fazıl'ın hangi kaynaktan aldığı bilinmemektedir.

Necip Fazıl'ın Buhârî'yi ve onun eseri *es-Sahîh*'i muhaddisler ve hadîs kitapları arasında ilk sırada zikretmesi onun bu hususta yapılan çalışmalardan haberdar olduğunu göstermektedir. Zira hadîs usulcülerinin tarafından yapılan çalışmalara göre sahih hadîsleri ihtiva etmesi bakımından en üstün kitaplar "Kütüb-i sitte" olarak bilinen altı kitaptır. Bu altı kitabın en üstün olanı da

⁹ Bk. Ahmet Yücel, *Hadîs Usulü*, (İstanbul: MÜİFV Yayınları, 2013), 33.

¹⁰ Kısakürek, *Nur Harmanı*, 11.

¹¹ İsmail Lütfi Çakan, *Hadîs Usulü*, (İstanbul: MÜİFV Yayınları, 2014), 98-105; Yücel, *Hadîs Usulü*, 131.

¹² Kısakürek, *Nur Harmanı*, 13.

¹³ Kısakürek, *Nur Harmanı*, 14.

¹⁴ Ebû Abdillâh Şemsüddîn Muhammed b. Ahmed b. Osmân et-Türkmânî el-Fârikî ed-Dimaşkî, *ez-Zehbî, Siyerü a'lâmi'n-nübelâ*, (Beyrut: Müessesetü'r-risâle, 1985), 12: 402; Ebû Nasr Tâcüddîn Abdülvehhâb b. Alî b. Abdilkâfi es-Sübki, *Tabağâtü's-Şâfiyyeti'l-kübrâ*, (Kâhire: Dâru'l-hicr Yayınları, 1413), 2: 220.

Sahihayn olarak bilinen Buhâri ve Müslim'in *el-Câmi'u's-Sahîh*'leridir. Bu iki kitaptan arasında ise üstün olanı Buhârî'nin eseridir.¹⁵ Öyle anlaşılıyor ki müellif söz konusu eserin muhaddisler indindeki üstün yerini ve kıymetini bir şekilde ya okumuş ya da ehlinden öğrenmiştir.

Necip Fazıl tasavvufun mevzuu konusundaki görüşlerini belirtirken; "bunlar, şeriat ve nakil yoluyla alınmış olmasalardı bile beşerin doğru ve sıhhatli aklı onları meydana çıkarmaya kâfi gelirdi" dedikten sonra, tasavvuf konularının nakil yoluyla yani hadîslerle geldiğine işaret etmiştir. Hz. Peygamber'in bu konularda tam bilgi sahibi olduğunu ispat etmek için hadîs diyerek; "öncekilerin ve sonrakilerin ilmi bana öğretildi" rivâyetine yer vermiştir. Müellif bu görüşünü kuvvetlendirmek ve sunduğu delilin sağlam olduğunu bildirmek için de naklettiği rivâyetin sahih olduğunu söylemiştir.¹⁶

Yapılan araştırmalar neticesinde müellifin hadîs olarak naklettiği yukarıda geçen ifadeye herhangi bir hadîs kaynağında rastlanmamıştır. Ancak bazı tefsir kaynaklarında benzer ifadeler mevcuttur. Örneğin; Bir rivâyete göre Hz. Peygamber miraç gecesinde yüce Allah'ın bazı sorularını cevaplandıramayınca, Yüce Allah kudret elini onun sırtına koymuş ve onu öncekilerin ve sonrakilerin mirasına varis kıldığını söylemiştir.¹⁷

Müellif bazen de kıymetini ortaya koymak için hadîsin yer aldığı kaynak ve kitabı yazan âlime dikkat çekmiştir. Örneğin, "Taberânî'nin (ö. 360/971) rivâyet ettiği..." "Ebû Dâvûd'un haberiyle sabittir ki" gibi ifadeler kullanmıştır.¹⁸

2. 4. Necip Fazıl'a Göre Mevzû Hadîs

Hadîs ilminin en çok tartışılan konularından biri mevzû/uydurma hadîsler meselesidir. Bilindiği üzere Hz. Peygamber'den sonra Müslümanlar arasında siyasî ve itikadî bir takım tartışma ve tefrikalar meydana gelmiştir. Bu ayrılıklar neticesinde taraflar lehte ve aleyhte pek çok hadîs uydurmuşlardır. Ayrıca temel hadîs kaynakları yazılıncaya kadar iyiliğe teşvik, kötülükten alıkoyma, Kur'ân ve Hz. Peygamber'i yüceltme yahut bazı milletleri, şahısları, övme veya yerme vb. amaçlarla da hadîsler uydurulmuştur.¹⁹ Bu mevzû

¹⁵ Ahmet Yücel, *Hadîs Tarihi*, (İstanbul: MÜİFV Yayınları, 2014), 85; Mahmud Tahhan, *Teysîru mustalahi'l-hadîs* (İskenderiyye: Dâru dirasât Yayınları 1415), 33; Bekir Kuzudişli, *Hadîs Tarihi*, (İstanbul: Kayıhan Yayınları, 2017), 141.

¹⁶ Necip Fazıl Kısakürek, *Tasavvuf Bahçeleri*, (İstanbul: Büyük Doğu Yayınları, 2007), 22.

¹⁷ İsmail Hakkı Bursevî, *Rûhu'l-beyân*, (İstanbul: Erkam Yayınları, 2014) 11: 250

¹⁸ Kısakürek, *Tasavvuf Bahçeleri*, 23.

¹⁹ Yaşar Kandemir, *Mevzu Hadîsler Menşei Tanıma Yolları Tenkidi*, (Ankara: DİB Yayınları, 1991), 23-64.

hadîslerden büyük bölümü sonraki yıllarda sahîh olan hadislerden ayıklanmış ve müstakil kitaplarda bir araya getirilmiştir.²⁰

Necip Fazıl yukarıda da değinildiği üzere mevzû hadis konusunda varit olan en önemli hadisleri zikredip, âlimlerin tartışmalarına yer vermiş ve kendi görüşünü de beyan etmiştir. O bir eserinde; "Benim ağzımdan söz uyduranın yeri ateştir." hadîsi usulcülerini titiz ölçüler koymaya sevk etmiştir. Hadîs ve hadîs usulü ilimlerinde saat, dakika, saniye, salise ölçülerinden daha ince ayırt edişler sınıflandırmalar vardır."²¹ bilgilerine yer vermiştir. Necip Fazıl'a göre, bir takım bâtil mezhepler, Bizans ve Fars ruhlu tahrifçi ve uydurmacılar ile Yahudi ve münafıklar hadîs uydurmaya yeltenmiş ancak İslâm metodolojisi bunlara fırsat vermemiş, uydurulan hadîsleri de ayıklamış sahih olanlarından ayırmıştır.²²

İslâm tarihi boyunca hadîs uydurma faaliyetlerinin önündeki en büyük engellerden biri Hz. Peygamber'in ; " *النَّارُ مِنْ مَقْعَدِهِ فَلَيتَّبِعُوا مُتَعَمِّدًا، عَلَيَّ كَذَبَ مَنْ* /Kim benim adıma hadîs uydurursa cehennemdeki yerine hazırlansın"²³ şeklindeki uyarısı olmuştur. En önemli hadis kaynaklarında yer alan bu rivayet hadis uydurmanın haram olduğunu bildiren en kuvvetli delillerden biridir. Necip Fazıl'ın muhaddisler tarafından Lafzi Mütevâtır olarak görülen bu hadîse yer vermesi ve bu hadîse istinaden konuyu ele alması ilmi bir yaklaşımdır. Yine onun hadîs uydurma sebeplerinden bir kısmını zikretmesi ve muhaddislerin bu konudaki başarılı çalışmalarına değinmesi onun mevzu hadisler konusunda geniş bir bilgi birikimine sahip olduğunu ve bu konuda bir görüş sahibi olduğunu göstermektedir.

2. 5. Necip Fazıl'a Göre Hadîslerin Kitabeti Ve Tedvini

Hadîs usulünün en önemli konularından bir diğeri hadîslerin yazılması (kitabet) ve toplanması (tedvin) meselesidir.

Hicrî ilk asırdan itibaren yazılmaya başlanan hadîsler hicrî ikinci ve üçüncü asırda bir araya toplanmış ve konularına göre tasnif edilerek geniş çaplı hadîs eserleri oluşturulmuştur. Hadislerin tedvin ve tasnifinden sonra râvilerin biyografilerini ele alan tarih ve tabakât kitapları da yazılmıştır. Bu eserlerde râvilerin adalet ve zaptı ile ilgili detaylı bilgiler verilmek suretiyle hadîs uydurma girişimleri durdurulmaya ve hadîsler güvence altına alınmaya

²⁰ Yücel, *Hadîs Usulü*, 195-200.

²¹ Kısakürek, *Nur Harmanı*, 11.

²² Kısakürek, *Nur Harmanı*, 13.

²³ Buhârî, "İlim", 38; Müslim, "Mukaddime", 2; Ebu Dâvud, "İlim", 4; İbn Mâce, "Mukaddime", 4; Tirmizî, "İlim", 8; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, I: 46.

çalışılmıştır.²⁴

Hadîslerin güvenilirliğini artırmaya yönelik çabalardan biri de bir hadîsi değişik kaynaklardan elde etme, farklı isnadlarını bulup bir araya getirmek olmuştur. Muhaddisler bir rivâyeti elde etmek veya bilinen bir rivâyetin farklı ve az bilinen kaynaklarına ulaşabilmek veya onu daha çok kaynaktan rivâyet edebilmek için yoğun ve takdire şayan çabalar sergilemişlerdir. Hadîs toplama gayretlerini “ilim talebi uğrunda yolculuk” olarak niteleyen hadîsçiler, kendi muhitlerinin hadîs şeyhi veya şeyhleriyle yetinmemiş uzak diyarlara yolculuklar yapmışlardır. Hadîs için seyahat etmeyi, elindeki hadîs kaynağı veya kaynaklarıyla iktifa eden âlimleri ise kınamışlardır. Bütün bu gayretlerinin sebebi olarak da hadîsleri toplama, ezberleme ve tebliğ etmeyi teşvik eden rivâyetleri göstermişlerdir.²⁵

Kısakürek hadîslerin kitabeti, tedvini ve rihleler hususunda muhaddislerin gösterdiği gayreti şu kelimelerle ifade etmiştir; “Hadîs toplayıcıları, ilmi usüllerle yan yana, ahlaki şartlara da o kadar dikkat ettiler ki, Mekke’yle Buhara arasındaki mesafeyi tek hadîs telakkisi için icabında yaya yürüdüler. Hadîsi bilen adamı tarlasında buldular ve bir de baktılar ki, bu adam nasılsa boşanmış atını tutmak için boş bir yem torbası kullanmakta. Atına boş yem torbası gösterip onu kandırmaya çalışmakta. Bu manzarayı görünce; “ben, zaruretle de olsa atını aldatandan hadîs telakki etmem” dediler ve aynı yolu yine yaya yürümek üzere döndüler.”²⁶

Kısakürek bu ifadeleri ile tarihte yapılan hadîs yolculuklarına (rihle) ve ravilerin hadîs alırken gösterdikleri hassasiyete işaret etmektedir. Hadîs kaynaklarımızda tek bir hadîs için şehirlerarası uzun yolculuklardan söz eden pek çok haber mevcuttur.²⁷ İşte müellif hadîs ilminde “er-rihle fi talebi’l-hadîs” olarak geçen bu yolculukları zikretmekle hadîs tarihi alanında da önemli bir bilgi birikimine sahip olduğunu ortaya koymaktadır.

Müellif hadîsin iki unsurdan biri olan sened konusuna da yer vermiştir. O senedi şöyle tarif etmiştir; “Hadîs, mutlaka son rivâyet eden şahıstan ilk haberi veren sahabiye kadar en emin bağlantılarla zincirli olacaktır. Bu bağlantıların

²⁴ Habil Nazlıgöl, “Sebeup ve Sonuçlarıyla Hadîs Yolculukları (er-Rihle fi Talebi’l- Hadîs)”, *Hikmet Yurdu*, 6/11 (2013), 36.

²⁵ Hatîb el- Bağdâdî, Ebû Bekr Ahmed b. Alî b. Sâbit el-Bağdâdî. *er-Rihle fi talebi’l-hadîs*, thk. Nurettin İtr,(Beyrut: Dâru’l-kütüb, 1395), 89; Ebû Bekr Ahmed b. Alî b. Sâbit el-Bağdâdî, *Şerefu ashâbi’l-hadîs*, thk. M. Said Hatiboğlu (Ankara: AÜİF Yayınları, 1971), 3-23.

²⁶ Kısakürek, *Nur Harmanı*, 12.

²⁷ Hatîb el-Bağdâdî, *er-Rihle fi talebi’l-hadîs*, 116-130; Kuzudişli, *Hadîs Tarihi*, 108-112.

ismi senettir.”²⁸ Kısakürek'in yaptığı bu isnat tarifi usul kitaplarında yapılan isnat tariflerinden farklı değildir.²⁹

2. 6. Necip Fazıl'a Göre Hadîslerin Sıhhati

Müellif bir eserinde hadîslerin sıhhat ve sübutu ile ilgili bilgileri dış bilgi ve kabuk olarak ifade etmiş ve hadîslerin bu yönü ile uğraşmayacağını, sadece ruhları aydınlatan kısmı ile ilgileneceğini bildirmiştir.³⁰ Necip Fazıl'ın bu ifadesinden anlaşıldığına göre o sened ve metin tenkidi yapmayıp sadece anlam bakımından topluma faydalı, ruhları aydınlatan ve hadîs olarak bilinen rivâyetleri zikredecek, delil olarak kullanacaktır. Nitekim o bu görüşüne uygun hareket etmiş, hadîs olarak bilinen rivâyetleri incelemeye gerek duymadan eserlerinde kaydetmiştir. Müellif her ne kadar Buhârî ve Müslim'in *Sahih*lerini öven ifadeler kullanmış olsa da, diğer sünenler yanında, “Ahlak ve Fazilet”, “Delâil ve Hasâis”, “Zühd ve Menâkıb”, türü eserlere de çok değer vermiş ve bu kaynaklarda geçen rivâyetleri de umumiyetle hiçbir tenkide tabi tutmadan zikretmiştir. Örneğin; Beyhakî'nin *Delâilü'n-Nübüvve* isimli eserinde kayıtlı sıhhati tartışılan pek çok rivayeti nakletmekte bir sakınca görmemiştir. Ağacların Hz. Peygamber'e secde etmesi, bir devenin Hz. Peygamber'e (sav) sahibini şikayeti, ceylanın Hz. Peygamber'e imanı, ayın yarılması (şakkü'l-kamer), güneşin geri yükselmesi (reddü'ş-şems), bir kurdun Hz. Peygamber ile konuşması, bir eşeğin Hz. Peygamber'in vefatı sebebiyle intihar etmesi, Hz. Peygamber'in ölen bir kızı diriltmesi bunlardan bazılarıdır.³¹ Onun kaydettiği bazı zayıf ve uydurma hadislerin değerlendirmesi ileride zikredilecektir.

2. 7. Necip Fazıl'ın Hadîs Şerhi

Necip Fazıl hadîslerde geçen kelimelerin Türkçe karşılığını yazarken yahut onları açıklarken orijinal kelimelerin aslına sadık kalmakla birlikte açıklayıcı başka kelimeler de ilave ederek hadîsleri şerh etmiştir.

Örneğin, “ubudiyet” kavramını açıklarken Necip Fazıl ; *في الله يُظِلُّهُمْ سَبْعَةَ* : *ظِلُّهُ إِلَّا ظِلًّا لَا يَوْمَ ظِلِّهِ* / Hiçbir gölgenin bulunmadığı Mahşerin dehşetli gününde yedi sınıf Allah'ın gölgesinde gölgelenecektir.”³² hadîsinde geçen yedi sınıf insanı

²⁸ Kısakürek, *Nur Harmanı*, 12.

²⁹ Bk. Yücel, *Hadîs Usulü*, 33.

³⁰ Kısakürek, *Nur Harmanı*, s. 13.

³¹ Kısakürek, *İman ve İslâm Atlası*, 547-579.

³² Buhârî, “Ezan” 36; “Zekât” 16; “Rikak” 24; “Hudud” 19; Müslim, “Zekât” 91; Tirmîzî, “Zühd” 53; Nesâî, “Kudât”, 2.

kendi yorumlarını katarak şu şekilde açıklamıştır³³:

1. Adaletten başka gayesi olmayan hâkim.../ العادل الإمام

2. Allah'a kulluk ve itaatle yetişen genç.../ رَبِّهِ عِبَادَةٌ فِي نَشَأٍ وَشَابٍ

3. Çıkarken, tekrar mescide dönmek azmiyle çıkan, kalbi daima mescidi arzulayan ve ona bağlı kalan, hakiki manasıyla namaz tutkunu insan.../ قَلْبُهُ وَرَجُلٌ الْمَسَاجِدِ فِي مُعَلَّقٍ

4. Allah yolunda sevişmek gayesi etrafında toplanıp dağılan dostlar.../ عَلَيْهِ وَتَفَرَّقَا عَلَيْهِ اجْتَمَعَا اللَّهُ فِي تَحَابٍّ وَرَجُلَانِ

5. Kimsesiz, تنها yerlerde gözyaşı dökerek Allah'ı ananlar.../ اللَّهُ ذَكَرَ وَرَجُلٌ عَيْنَاهُ فَفَاصَتْ خَالِيًا

6. Güzel ve şuh bir kadının kendisini arzulayıp visaline davet etmesine rağmen esrar ve gizlilikler âleminde hicap duyup-korkan ve bu daveti reddeden takva sahibi kişiler.../ اللَّهُ أَخَافُ إِنِّي فَقَالَ وَجَمَالٍ مَنْصِبٍ ذَاتُ امْرَأَةٍ طَلَبْتُهُ وَرَجُلٌ

7. Sadaka verirken sağ elinin verdiğini, sol elinin bilmesini istemeyen, yani yaptığı iyiliği gizleyen ihsan sahibi kişiler.../ مَا شِمَالُهُ تَعْلَمُ لَا حَتَّى أَخْفَى تَصَدَّقَ وَرَجُلٌ يَمِينُهُ تُنْفِقُ

Hadîs kaynaklarımızda yer alan ; " الْجَهْلُ وَيَبْتِئَتْ ، الْعِلْمُ يُرْفَعُ أَنْ السَّاعَةَ أَشْرَاطُ مِنْ إِنَّ " ، الزَّانَا وَيَطْهَرُ ، الْخَمْرُ وَيُشْرَبُ / İlmin kaldırılması, cehaletin yerleşmesi, içki içilmesi ve zinanın açıktan yapılması kıyametin alametlerindendir"³⁴ şeklindeki bir hadîsi Kısakürek manzum olarak şu lafızlarla Türkçe'ye çevirmiştir³⁵:

Kıyametten alamet: Küfür ilmi süpürür

Cehil yerleşir, şarap taşar, zina köpürür.

3. NECİP FAZİL'İN KAYDETTİĞİ HADİSLERİN TAHLİLİ

Necip Fazıl'ın kaleme aldığı eserlerin büyük bölümü, tek parti iktidarının laiklik kisvesi altında 1924-1950 yılları arasında sürdürdüğü din karşıtı politikalar akabinde yazılmıştır.³⁶Bu yıllar halkın dinî konularda cahil bırakıldığı,

³³ Kısakürek, *Tasavvuf Bahçeleri*, 25.

³⁴ Buhârî, "İlim 21"; Müslim, "İlim" 5; İbn Mâce, "Fiten" 25; Tirmizî , "Fiten" 34; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 3: 176.

³⁵ Necip Fazıl Kısakürek, *Esselam*, (İstanbul: Büyük Doğu Yayınları, 1997),119.

³⁶ Örneğin Necip Fazıl'ın önemli eserlerinden; *Çöle İnen Nur* 1950, *101 Hadis* 1951, *Çile* 1962, *İman ve Aksiyon* 1964, *Tanrı Kulundan Dinlediklerim* 1968, *Peygamber Halkası* 1968, *Nur Harmanı* 1970, *Esselam* 1973, *İman ve İslam Atlası* 1981, *Batı Tefekkürü ve İslam Tasavvufu* 1982, *Tasavvuf Bahçeleri* 1983 yıllarında basılmıştır.

bu nedenle de ahlâkî yozlaşmanın arttığı dönemlere denk düşmektedir.³⁷ Necip Fazıl eserlerinde umumiyetle dinî geleneklerine bağlı kesimi küçümseyen, ahlâksızlığı özgürlük olarak gören, sözde laik yöneticiler ile onları destekleyen kitleye karşı mücadelesini sürdürmüştür. Özellikle 1934 yılında Nakşibendi şeyhi Abdülhakim Arvâsî (ö. 1943) ile tanıştıktan sonra Necip Fazıl'ın dinî ve mistik eğilimli yazılarında ciddi bir artış olmuştur.³⁸

Müellif neredeyse tüm eserlerinde şu veya bu şekilde, fikirlerini desteklemek veya kuvvetlendirmek, muhaliflerin fikirlerini ise itibarsızlaştırıp veya çürütmek için hadîslere müracaat etmiştir. Onun zikrettiği hadîsler daha çok ahlâkî ilkeleri konu alan ve toplumun dilinde dolaşan rivâyetlerden oluşmaktadır. Darbı mesel halini almış bu tür rivâyetlerden bir kısmı sahih iken bir kısmı da mana olarak doğru kabul edilse bile hadîs ilmi teknikleri bakımından zayıf veya mevzû olarak değerlendirilmiştir. Necip Fazıl'ın en çok kullandığı bu üç gruptaki hadîslere bazı örnekler verilip değerlendirmeler yapılacaktır.

3. 1. Sahih Hadîsler

Necip Fazıl'ın eserlerinde her ne kadar zayıf ve mevzu olan rivâyetlere rastlansa da ekserisi sahih ve hasen hadîslerden oluşmaktadır.³⁹ Örneğin müellif, tasavvufun faydalarını anlatırken “يَنْفَعُ لَا عِلْمَ مِنْ بَكَ أَعُوذُ إِلَيَّ اللَّهُمَّ / Allahım! Faydasız ilimden sana sığınırım” lafızları ile varit olan hadîs ile düşüncelerini desteklemiştir.⁴⁰ Bu hadis pek çok muteber hadîs kaynağında mevcut sahih bir haberdur.⁴¹

Necip Fazıl, tasavvufun gayesini “iyi ahlâk ve üstün vasıflarla donanmak” olarak açıkladıktan sonra bu görüşünü Hz. Peygamber'in şu sözü ile kuvvetlendirmiştir; “الأخلاق مكارم لأتمم بعثت إنما / Ben üstün ahlak değerlerini tamamlamak için gönderildim” hadisi ile açıklamıştır. Ebû Hureyre'nin merfû olarak naklettiği hadîs, senet ve metin açısından incelenmiştir. Mezkûr rivâyet her ne kadar Buhârî ve Müslim gibi birinci derecede muteber hadîs kaynaklarında yer almasa da ikinci derecede önemi haiz hadîs kitaplar içinde

³⁷ Bk. Mustafa Öcal, *Türkiye'de Din Eğitimi*, (İstanbul: Dergay Yayınları, 2015), 148-156.

³⁸ Okay, “Kısakürek, Necip Fazıl” 25: 485.

³⁹ Necip Fazıl'ın *101 Hadîs Manzum Meal Tefsir* isimli eserindeki hadîslerin tamamı yakını Süyûtî'nin *el-Câmi'u's-Sağîr* isimli eserinde kayıtlıdır. *el-Câmi'u's-Sağîr*'in tahkikini yapan muhakkike göre bu hadîslerden 52 si sahih, 37'si hasen, 5'i zayıf, 6'sı ise mevzûdur.

⁴⁰ Kısakürek, *Tasavvuf Bahçeleri*, 18.

⁴¹ Müslim, “Zikir” 18; Ebu Dâvud, “Vitr” 32; İbn Mâce, “Mukaddime” 45; Nesâî, “İsti'âze” 21; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 2: 167.

sahih olarak kaydedilmiştir. Ayrıca mezkûr hadîs senet ve metin bakımından hadîs münekkitleri tarafından da makbul kabul edilmiştir.⁴²

Müellif kurb (Allah'a yakın olma) terimini açıklarken; "Sâlikin, Allah'a yakınlığı evvela iman ve tasdik, sonra da ihsanla gerçekleşir" dedikten sonra, ihsan kelimesinin izahına geçmiştir.⁴³ Burada "Cibril Hadîsi" diye bilinen ve muteber hadîs kaynaklarımızda yer alan meşhur rivâyetin konu ile ilgili bölümü olan " : « كَأَنَّكَ اللَّهُ تَعْبُدُ أَنْ » / O' nu görüyormuşsun gibi Allah'a kulluk yapmandır. Sen O'nu görmeden de şüphesiz O seni görüyor"⁴⁴ kısmını zikretmiştir. Abdullah b. Ömer'in Hz. Ömer'den rivâyet ettiği bu hadîs sonraki tabakalarda pek çok râvi tarafından rivâyet edildiği için muşhur hadîsler arasında yer almıştır.⁴⁵

Necip Fazıl'ın itikad, ibadet ve ahlakla ilgili yazdığı eserlerde Buhâri ve Müslim'in sahihleri başta olmak üzere muteber hadis kaynaklarından alınmış pek çok sahih hadis mevcuttur. Müellifin 724 sayfadan oluşan *İman ve İslâm Atlası* isimli kitabı sahih hadislerin yer aldığı en önemli eserlerden biridir.⁴⁶

3. 2. Zayıf ve Mevzû Hadîsler

Kısakürek, bir tiyatro eserinde, İbrahim Ethem'in konuşturulduğu bir sahnede şunları söylüyor; "Dinimiz dünya ahiretin tarlası demiyor mu? Efendimiz: "Hiç ölmeyecek gibi dünya, hemen ölecek gibi âhiret." buyurmuyor mu?⁴⁷ İfadelerini kullanmaktadır. Müellif burada; " واعمل أبداً تعيش كأنك لدنياك اعمل / Hiç ölmeyecekmişsin gibi dünya, yarın ölecekmişsin gibi âhiret için çalış." sözünü Hz. Peygamber'e nispet ederek hadîs diye naklediyor. Bir başka eserinde müellif, aynı ifadeyi yine hadîs olarak değerlendirip; "Bundan muazzam hikmet söylenemez" diyor.⁴⁸ Oysa bu söz İbn Kuteybe'nin (ö. 276/889) "*Ġarîbu'l-hadîs*" isimli eserinde Abdullah b. Amr b. As'ın sözü olarak yer almıştır.⁴⁹ Hiçbir sahih hadîs kitabında bulunmayan bu söz, toplumun dilinde

⁴² Ebu Bekir Ahmed b. Huseyin b. Ali b. Mûsa el-Beyhâkî, *es-Sünenü'l-Kübra*, thk. Mahmud Abdulkadir Ata (Beyrut: Dâru'l-kütüb, 1994),10: 191.

⁴³ Kısakürek, *Tasavvuf Bahçeleri*, 58.

⁴⁴ Müslim, "İman" 1.

⁴⁵ Bekir Tatlı, "Buhâri (v. 256) Öncesi Kaynaklarda Cibril Hadîsi'nin İsnadlarının Tahlili", *Dini Araştırmalar* 6/18 (2004): 21-63; Bekir Tatlı, "Buhâri (v. 256) Öncesi Dönemde Cibril Hadîsi ve Metin Tahlilleri", *Dini Araştırmalar*, 8/22 (2005): 205-237.

⁴⁶ Necip Fazıl Kısakürek, *İman ve İslâm Atlası*, İstanbul: Büyük Doğu Yayınları, 2015), 695-724.

⁴⁷ Necip Fazıl Kısakürek, *İbrahim Ethem*, (İstanbul: Büyük Doğu Yayınları, 2007), 12.

⁴⁸ Necip Fazıl Kısakürek, *Dünya Bir İnkılap Bekliyor*, (İstanbul: Büyük Doğu Yayınları 1993), 64.

⁴⁹ İbn Kuteybe, Ebû Muhammed Abdullah b. Müslim b. Kuteybe, *Ġarîbu'l-hadîs*, thk. Abdullah el-Cubûrî, (Bağdat: Matbuâtü'l 'ani, 1397), 1: 286.

dolaşan kelimayı kibar türünden mevkûf haberlerden biridir.⁵⁰

Müellif, tasavvuf ilminde önemli yeri olan "veli" kavramı üzerinde durmuş ve bu kavramı kutsî hadîs dediğı bir söz ile açıklamıştır. Onun kutsî hadîs dediğı; "Dostlarım benim kubbemin altındadır, benden başkası onları bilemez." İfadesidir.⁵¹ Hiçbir kaynakta bulunamayan bu sözün nereden alındığı bilinmemektedir.

Yine tasavvufun önemli kavramlarından biri olan "Ricâlu'l-gayb" konusunda Necip Fazıl'ın zikrettiğı rivâyet de tartışmalıdır. Söz konusu habere göre Necip Fazıl'ın kaydettiğı şekliyle Hz. Peygamber şöyle buyurmuştur. "Allah'ın yarattıkları arasında üç yüz kişi vardır ki onların kalpleri Âdem'in kalbi üzeredir. Onlardan kırkı vardır ki, kalpleri Musa'nın kalbi, yedisi var ki kalpleri İbrahim'in kalbi, beşi var ki; kalpleri Cibril'in kalbi, üçü var ki kalpleri yine İbrahim'in kalbi, biri var ki; kalbi İsrail'in kalbi üzeredir. Ne zaman onlardan biri ölürse, Allah onun yerine halktan birini yerleştirir. Allah onlarla bu ümmetten belayı kaldırır."⁵² Müellif'in kaydettiğı rivâyetin devamı şöyledir; "Bir olan öldüğünde Allah onun yerine üçlerden birini getirir. Üçlerden biri öldüğünde Allah onun yerine beşlerden birini getirir. Beşlerden biri öldüğünde, Allah onun yerine yedilerden birini getirir. Yedilerden biri öldüğünde Allah onun yerine kırklardan birini getirir. Kırklardan biri öldüğünde onun yerine Allah üç yüzlerden birini getirir. Üç yüzlerden biri ölünce de onun yerine Allah halktan birini getirir. Onlar vesilesiyle yaşanır ve ölünür, yağmur yağdırılır, bela def edilir."⁵³ Abdullah b. Mes'ud tarafından rivâyet edildiğı söylenen bu haberin vürûd sebebi ve hadîsin şerhi yine Abdullah b. Mes'ûd tarafından açıklanmıştır:

Abdullâh b. Mes'ûd'a; "Nasıl onlar vesilesiyle yaşanır ve ölünür?" diye sorulunca o şu cevabı vermiştir: "Çünkü onlar, aziz ve celil olan Allah'tan milletlerin çoğalmasını dilerler. Onlar da çoğalırlar. Zorbaların aleyhine dua ederler, onların belleri kırılır. Yağmur yağması için dua ederler, yağmur yağdırılır. Bitkilerin bitmesini isterler, yeryüzü bitkilerini bitirir. Dua ederler, onların dualarıyla çeşitli belalar def edilir. Ümmetimin her asırdaki seçkinleri beş yüz tanedir, abdallar ise kırktır. Ne beş yüzler eksilir ne de kırklar...."⁵⁴ Bu rivâyetlere istinaden abdalların üstün ahlâkî vasıflarla donatılmış veliler

⁵⁰ Muhammed b. Abdurrahman es-Sehâvî, *Mekâsîdu'l-hasene*, thk. Muhammed Osman (Beyrut: Dâru'l-kitabi'l-Arabî, 1985), 65.

⁵¹ Kısakürek, *Tasavvuf Bahçeleri*, 110.

⁵² Kısakürek, *Tasavvuf Bahçeler*, 116, 117.

⁵³ İsmail b. Muhammed Aclûnî, *Keşfu'l-Hafâ ve Muzîlu'l-ilbâ amma'stehera mine'l-ahâdisi alâ elsineti'n-nâs*, (Beyrut: Dâru'l-kütübî'l-ilmîyye, 1988), 1: 26.

⁵⁴ Aclûnî, *Keşfu'l-hafâ*, I: 26.

oldukları, onların normal insanlardan farklı yaşadıkları, evlenme, mal-mülk, çocuk-çocuk sahibi olmaktan uzak durdukları, Necip Fazıl'ın ifadesiyle "tam manasıyla sünneti tatbik ettikleri" bildirilmiştir.⁵⁵

Başta mutasavvıflar olmak üzere abdal telakkisini benimseyenlerin dayanak kabul ettiği hadîsler, Enes b. Mâlik, Ubâde b. Sâmit, Abdullah b. Ömer, Ali b. Ebû Tâlib, Abdullah b. Mes'ûd, Avf b. Mâlik, Ebû Saîd el-Hudrî ve Muâz b. Cebel gibi sahâbîlerden rivâyet edilmiştir. Önemli bir kısmı Hz. Peygamber'in sözü (merfû hadîs), bazıları da Hz. Ali ve Ebû'd-Derdâ'nın sözü (mevkûf hadîs) olarak nakledilen bu rivâyetlerin hiçbiri, Ahmed b. Hanbel'in (ö. 241/855) *Müsned*'i dışındaki güvenilir hadîs mecmualarında yer almamıştır. *Müsned*'deki hadîsler ise senedlerinde zayıf râviler bulunduğu gerekçesiyle tenkit edilmiştir. Öteki rivâyetlerin yer aldığı Abdürrezzâk'ın (ö. 211/826) *Musannef*'i, Bezzâr'ın (ö. 292/905) *Müsned*'i, Taberânî'nin (ö. 360/971) *Mu'cem'leri*, İbn Adîy'nin (ö. 365/976) *Kâmil*'i, Ebû Nuaym'ın (ö. 430/1038) *Hilye'si*, Hakîm et-Tirmizî'nin (ö. 320/932) *Nevâdirü'l-Usûl'ü*, Dârekutnî'nin (ö. 385/995) *Kitâbü'l-Ecvâd*'ı, Sülemî'nin (ö. 412/1021) *Sünenü's-Sûfiyye'si*, Deylemî'nin (ö. 509/1115) *Müsnedü'l-Firdevs*'i gibi kitaplarsa, güvenilirlik bakımından başlıca dört tabakaya ayrılan kaynakların ancak üçüncü ve dördüncü tabakalarında gösterilebilmiştir.⁵⁶ Bu sebeple söz konusu hadîslerin büyük bir kısmı İbnü'l-Cevzî (ö. 597/ İbnü's-Salâh (ö. 643/1245), İbn Teymiyye (ö. 728/1328), Zehebî (ö. 748/1348) ve Sehâvî (ö. 902/1497) gibi âlimler tarafından sened veya metin yönüyle makbul görülmemiştir.⁵⁷

Abdal hadîslerinin sıhhat derecesine kavuşmamış olması, bu telakkinin kaynağının Ehl-i sünnet dışında aranmasına yol açmıştır. Nitekim Hz. Peygamber ve ashaptan gavs, kutb, evtâd, nücebâ vb. ricâlü'l-gayba ilişkin hiçbir sözün nakledilmediğini belirten İbn Teymiyye (ö. 728/1328) ricâlü'l-gayb olduğu söylenen bazı insanlara olağan üstü yetkiler ve güçler nispet etmenin İslâm akîdesiyle bağdaşamayacağı, bu tür bir anlayışın daha çok Hristiyanların ve aşırı Şii fırkaların akîdelerini yansıttığını belirtmiştir.⁵⁸

Necip Fazıl Hızır ile ilgili hadîslere de olumlu yaklaşmıştır. Hızır olarak

⁵⁵ Kiskürek, *Tasavvuf Bahçeleri*, 117.

⁵⁶ Şah Veliyyullah ed-Dihlevî, *Hüccetüllâhi'l-bâliğa*, trc. Mehmet Erdoğan, (İstanbul: İz Yayıncılık, 1994), 1: 494; Osman b. Abdirrahman eş-Şehrezûrî İbnü's-Salah, *'Ulümü'l-hadîs*, thk. Nurettin İtr, (Dimaşk: Dâru'l-fikr 1998), 16-28.

⁵⁷ Süleyman Uludağ, "Abdal", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (Ankara: TDV Yayınları, 1988) 1: 60.

⁵⁸ Ahmed b. Abdulhalim b. Abdusselam b. Teymiyye, *Minhâcu's-sunne*, thk. M. Reşad Salim, (Kâhire: Dâru'l-kitâbi'l-islamî, 1986), 1:21, 22.

geçen şahsın kim olduğu, böyle bir şahsın tarihte yaşayıp yaşamadığı ile ilgili bilgi veren hadîslerin sahih olup olmadığı asırlardır tartışılmakta olan bir mevzudur.⁵⁹ Müellif bu tartışmaları bir yana bırakıp, toplumun genel anlayışına uygun olarak Hızır'ın varlığını kabul etmiş gözükmektedir.⁶⁰ *Tasavvuf Bahçeleri* isimli kitabında Kısakürek, Hızır'la ilgili olarak şunları kaydetmiştir: “Ebdal mertebesinden kutupluk makamına yükselenler Hz. Hızır'la buluşurlar. Hızır ve İlyas'ın hayatta olduğu yolundaki görüş Müslümanlar arasında yaygın bir anlayıştır. Pek çok müfessir, muhaddis, fâkih ve büyük sûfilerden de mühim bir kısmı onların yaşadıklarına kanidirler. Onlarla karşılaşmaların haddi hesabı yoktur.”⁶¹ Bu bilgileri naklettikten sonra müellif, Hızır'ın yaşayıp yaşamadığı tartışmalarını da dile getirmiş, Hızır'ın öldüğünü bildirenlerin görüşlerine katıldığını ifade etmiştir.⁶²

Necip Fazıl'ın birkaç yerde hadîs olarak kaydettiği; “Günleri birbirine eşit geçen aldanmıştır.”⁶³ şeklindeki söz temel hadîs kaynaklarında bulunmamaktadır. Bazı tarih ve tefsir kitaplarında nakledildiği tespit edilen⁶⁴ rivâyet bazı âlimler tarafından tenkit edilmiştir. Bir rivâyete göre tabiun dönemi âlimlerinden Hasan-ı Basri (ö. 110/728) rüyasında Hz. Peygamber'i görür ve ondan kendisine nasihat etmesini ister. Bunun üzerine Hz. Peygamber: “ مَنْ نُقْصَانٍ فِي فَهُوَ نَفْسِهِ مِنَ النُّقْصَانِ يَتَعَاهَدُ لَمْ وَمَنْ مَلْعُونٌ فَهُوَ يَوْمِهِ مِنْ شَرِّا غَدُهُ كَانَ وَمَنْ مَعْبُورٌ فَهُوَ يَوْمَاهُ اسْتَوَى لَهُ خَيْرٌ فَالْمَوْتُ نُقْصَانٍ فِي كَانَ وَمَنْ / İki günü eşit olan aldanmıştır. Kimin yarını bugününden kötü olursa o melundur. Kim kendinde olan eksikliği gidermezse o noksandır. Kim noksan olursa ölüm onun için daha hayırlıdır.” der.⁶⁵ *İhyâ'nın* hadîslerini tahrir eden Irâkî (ö. 806/ 1404) böyle bir hadîsin mevcut olmadığını ifade etmiştir.⁶⁶ Sehavî mezkur hadîsi Hz. Ali'den merfû olarak kaydetmiş ancak bu rivâyetin zayıf olduğunu bildirmiştir.⁶⁷

⁵⁹ Bu konuda görüş bildiren âlimlerden biri de İbn Kayyim (ö. 751/1350) dir. Onun bu konudaki görüşleri özetle şunlardır; İçerisinde Hızır ve Hızır'ın hayatı ile ilgili bilgiler bulunan bütün hadîsler uydurmadır. Şu sözler buna örnektir: “Hz. Peygamber mescitte idi. Bir ses işitti. Sahâbe sesin geldiği yere gittiler ve orada Hızır'ı gördüler.”, “Hızır ve İlyas her yıl buluşurlar.”, “Arafat'ta Cebrail, Mikail ve Hızır bir araya gelir.” Orhan Yılmaz, *İbn Kayyim el-Cevziyye'nin Hadîs/Sünnet Anlayışı ve Metin Tenkidindeki Yeri*, (Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, 2013), 161-165.

⁶⁰ Kısakürek, *İbrahim Ethem*, 32.

⁶¹ Kısakürek, *Tasavvuf Bahçeleri*, 118.

⁶² Kısakürek, *Tasavvuf Bahçeleri*, 119.

⁶³ Kısakürek, *Esselam*, 23; *Dünya Bir İnkılap Bekliyor*, 15, 64.

⁶⁴ Bursalı, *Ruhu'l-beyan*, 2: 33; Said Havva, *el-Esas fi't-tefsir*, (Kahire: Dâru's-selam, 1424), 11: 6662; Ebû'l-Fadl Zeynüddîn Abdürrahîm b. el-Hüseyn b. Abdürrahmân el-İrâkî, *Tahrîcu ehâdisi İhyâi 'ûmi'd-dîn*, (Riyad: Dâru'l-âsime 1987), 5: 2362.

⁶⁵ Ebû Nuaym el-İsbahânî, *Hilyetü'l-evliya ve tabakâtu'l-asfiya*, (Mısır: ys. 1974), 8: 35.

⁶⁶ Irâkî, *Tahrî*, 1:36; 5: 2362; 6: 2665.

⁶⁷ Sehâvî, *Mekâsidu'l-hasene*, 1: 631; Aclûnî, *Keşfu'l-hafâ*, 2: 233.

Necip Fazıl; “ عليكم يولى تكونوا كما / Nasıl olursanız öyle idare edirsiniz.” rivâyetini hadîs diyerek manzum şekilde;

Ne haldeyseniz tam o hale göre

Başınızda sizi güden idare

dizeleri ile kaydetmiştir.⁶⁸ Süyûti'nin munkatı olarak değerlendirdiği bu haber,⁶⁹ muteber hadîs kaynaklarında mevcut değildir. Bu söz Deylemî ve Beyhâkî gibi zayıf hadîsleri zikretmekte sakınca görmeyen muhaddisler tarafından kaydedilmiştir.⁷⁰

Necip Fazıl'ın *Esselam* isimli eserinde hadîs diye kaydettiği “Sabır zaferdir”⁷¹ de sözü araştırmalara göre hiçbir hadîs kitabında yer almamıştır. İmam Gazzali *İhyâu 'ulûmi'd-dîn* isimli eserinde sabrın çeşitlerini anlatırken “من ظفر صبر / Sabreden zafere ulaşır” ifadesini kullanmış fakat bunun hadîs olduğunu söylememiştir.⁷²

Müellif bir eserinde hadîs diyerek “Güzel yüzlülerden iste gerçeği” şeklindeki bir ifadeye yer vermiştir. ⁷³ Aynı ifadeyi bir başka eserinde şöyle ile dile getirmiştir:

İyilik görme umudunda iseniz

*Onu güzel yüzlülerde arayınız*⁷⁴

Necip Fazıl'ın manzum olarak kaydettiği bu rivâyetin aslı, kaynaklarda “إذا ابتهتيم إياها / الوجوه حسان عند فاطموبه المعروف ابتهتيم إذا” lafızları ile yer almıştır. Araştırmalara göre bu rivâyet temel hadîs kaynaklarında yer almamıştır. Mezkûr rivâyetin mevzû hadîslerden olduğu ifade edilmiştir.⁷⁵

⁶⁸ Kısakürek, *Esselam*, 117

⁶⁹ Süyûti, *el-Câmiu's-sağîr*, 2: 167.

⁷⁰ Celâluddin Abdurrahman b. Ebi Bekr es-Suyûtî, *ed-Dureru'l-muntesire fi ehâdisi'l muştehire*, thk., Mahmud Abdulkadir Ata (Kahire: Dâru'l-İ'tisam, 1987), 1: 15; Ebu Bekir Ahmed b. el-Huseyin el-Beyhâkî, *Şu'abu'l-ıman*, (Beyrut: Dâru'l-kütübi'l-İlmiyy, 1410), 6: 23.

⁷¹ Kısakürek, *Esselam*, 121.

⁷² Ebu Hamid Muhammed b. Muhamme el-Gazzali, , *İhyâu 'ulûmi'd-dîn*, trc. Ahmet Serdaroglu (İstanbul: Bedir Yayınları, 1985), 5: 397.

⁷³ Kısakürek, *Esselam*, 122.

⁷⁴ Kısakürek, *Nur Harmanı*,164.

⁷⁵ Celâleddin Abdurrahman b. Ebi Bekr es-Suyûtî, *el-Câmi'u's-sağîr fi ehâdisi'l-beşîri'n-nezîr*, (Beyrut: Dâru'l-kütübi'l-İlmiyy, 1990), 1: 24; Zeynüddin Muhammed Abdürraûf el-Münâvi, *et-Teyşîr bi şerhi'l-câmi'i's-sağîr*, 3. Baskı, (Riyad Mektebetü-İmam Şafi' 1998), 1: 111; Alî b. Hüsâmiddîn b. Abdilmelik b. Kâdihân el-Müttakî el-Hindî, *Kenzu'l-'ummal fi süneni'l-ekoâl ve'l-ef'âl*, (Beyrut: Müessesetü'r-risâle, 1981), 6: 516.

Erkeğin güzelliği dilinde lisanında

Güzel konuşan hakkın en büyük ihsanında

dizelerindeki ilk mısraının hadis olduğu söylenmiştir.⁷⁶ “الرجل في الجمال / اللسان / Erkeğin güzelliği dilindedir.” lafızları ile kayıtlı rivâyetin isnadında Muhammed b. Zakeriya el-Ğulabî yer almıştır. Onun çok zayıf (جدا ضعيف وهو) bir râvi olduğu ifade edilmiştir.⁷⁷ Ali b. Huseyin'den mürsel olarak rivâyet edilen haber sadece tali kaynaklarda yer almıştır.⁷⁸ Bir rivâyete göre Hz. Peygamber amcası Abbas'ı güzel kıyafetler içinde görünce tebessüm eder. Hz. Abbas bu tebessümün sebebini sorar. Hz. Peygamber de ondaki güzellik olduğunu söyler. Hz. Abbas: “Erkeğin güzelliği nedir Ya Rasûlellah?” diye sorar. Hz. Peygamber “el-lisan” diye cevap verir.⁷⁹ Buradaki lisandan maksadın düzgün konuşmak veya edebi ifadeler kullanmaktan ziyade, “Doğru sözlü olma, hakkı söyleme” olduğu ifade edilmiştir. Ayrıca bu rivâyetin de zayıf olduğu bildirilmiştir.⁸⁰

Necip Fazıl'ın hadîs diye zikrettiği “Seyahat edin, sıhhat bulur, rızık bulursunuz”⁸¹ ifadesi, araştırmalara göre Hz. Ömer'in sözüdür. “تصحوا سافروا / وترزقوا / Yolculuk ederseniz sıhhat bulur, rızıklanırsınız” kelimeleri ile gelen rivâyet mevkûf haber niteliğindedir.⁸² Mezkûr rivâyet mevkûf haber olmasının yanında senedinde inkitanın olması sebebiyle zayıf haber olarak değerlendirilmiştir.⁸³ Temel hadîs kaynaklarında yer almayan rivâyetin Muhammed b. Abdurrahman tarafından nakledilen mürsel bir haber olduğu da söylenmiştir.⁸⁴

Müellifin pek çok eserinde kendi ifadesiyle “hadîslerin en büyüklerinden biri” olarak bahsettiği; “تحاسبو أن قبل أنفسكم حاسبوا/Hesaba çekilmeden önce kendinizi hesaba çekin”⁸⁵ sözü Hz. Peygamber'e ait merfû bir haber değildir. Araştırmalara göre bu rivâyet önemli hadîs kaynakları içinde sadece İbn Ebû Şeybe'nin (ö. 235/849), *Musannef*'i ve Tirmîzî'nin (ö. 279/892) *Sünen*'inde yer almıştır. Her iki eserde de söz konusu rivâyet Hz. Peygamber'e (sav) değil Hz. Ömer'e (r.a.) isnad

⁷⁶ Kısakürek, *Esselam*, 122; Kısakürek, İman ve İslâm Atlası, 468

⁷⁷ Sehâvî, *Mekâsîd*, 1: 284.

⁷⁸ Aclûnî, *Keşfu'l-Hafâ*, 1: 333.

⁷⁹ Münâvi, *Teysîr*, 1: 994.

⁸⁰ Münâvi, *Teysîr*, I: 994.

⁸¹ Kısakürek, *Esselam*, 127.

⁸² Süyûtî, *el-Cami' u's-sağîr*, 1: 459.

⁸³ İbnü'l-Mülakkın, *Tevdih*, 12: 272.

⁸⁴ Alî el-Müttaki, *Kenzu'l-'ummâl*, 6: 701.

⁸⁵ Kısakürek, *Esselam*, 119; Necip Fazıl Kısakürek, *Bâbîâli*, (İstanbul: Büyük Doğu Yayınları 1990), 10; Kısakürek, *Dünya Bir İnkılap Bekliyor*, 7.

edilerek kaydedilmiştir.⁸⁶ Söz konusu rivâyet bazı terğîb ve terhîb türü eserlerde de aynı şekilde Hz. Ömer'in sözü olarak yer almıştır.⁸⁷

Müellif'in hadîs olarak naklettiği diğer bir söz “ الدنيا في راحة لا /Rahat yok bu dünyada” şeklindeki ifadedir.⁸⁸ Hiçbir kaynakta geçmeyen fakat toplumun dilinde hadîs olduğu sanılan bu söz “Andolsun biz insanı meşakkatler içerisinde yarattık.”(Beled 4/90) âyetinden mülhem, kelimayı kibar türünden bir söz olarak kabul edilmektedir.⁸⁹

Necip Fazıl'ın kudsî hadîs diyerek kaydettiği; “Ben insanın en büyük sırrıyım, insan benim en büyük sırrım.”⁹⁰ rivâyeti araştırmalara göre hiçbir hadîs kitabında yer almamıştır. İnsanın Allah nezdindeki kıymetini anlatmak için müellifin kaydettiği bu ifade İsmail Hakkı Bursevî'nin *Ruhu'l-Beyan* isimli tefsir kitabında; “ سره وسري سري الإنسان سر ” /İnsanın sırrı benim sırrımdır benim sırrım da insanın sırrıdır.” şeklinde kayıtlıdır. Mezkûr eserde kudsî hadîs olduğu söylenen ve şerhi yapılan bu rivâyetin senedi ve kaynağı hakkında hiçbir bilgiye yer verilmemiştir.⁹¹

Özellikle tasavvuf kitaplarında yer alan ve sûfilerin müstağni kalamadıkları “ الأفلاك خلقت لما لولاك لولاك / Sen olmasaydın, sen olmasaydın alemleri yaratmazdım” sözü Necip Fazıl'ın kudsî hadîs diyerek kaydettiği ve sıkça atıfta bulunduğu sözlerden biridir.⁹² Temel hadis kaynaklarında yer almayan bu ibare sadece bazı tasavvufla ilgili eserlerde ve tefsir kitaplarında bulunmaktadır.⁹³ Haberin “Sen olmasaydın Ey Muhammed! Ne gökyüzünü ne cenneti ne de cehennemi yarattırdım.”, “Sen olmasaydın dünya yaratılmazdı.” şeklinde farklı lafızları da vardır.⁹⁴ Muhaddislerin sened ve metin açısından incelediği ve nihayetinde uydurma saydığı bu rivâyetler hadîs kitapları içinde sadece mevzu

⁸⁶ Tirmîzî, “Sıfatü'l-kıyâme”, 25; Ebû Bekr Abdullah b. Muhamme b. Ebû Şeybe; *el-Kitâbü'l-musannef fi'l-hadîs ve'l-âsâr*, thk. Kemal Yûsuf, (Riyad: Mektebetü'r-rüşd, 1409), 7: 96.

⁸⁷ Ebû Hafs Sirâcuddîn Ömer b. Alî b. Ahmed el-Ensârî el-Mısırî İbnü'l-Mülakkın *et-Tevdih, li şerhi'l-câmi'i's-sahih*, (Şam: Dâru'n-nevâdir, 2008), 30: 66; Alî el-Müttakî, *Kenzü'l-'ummâl*, 16: 159; Ebü'l-Fazl Zeynüddîn Abdürrahîm b. el-Hüseyn b. Abdirrahmân el-İrâkî, *Tahrîcu ehâdisi ihyâ*, (Beyrut: Dâru'l-'âsime, 1987), 6: 2431.

⁸⁸ Kısakürek, *Esselam*, 121.

⁸⁹ Dölek, *101 Hadîs*, 191.

⁹⁰ Kısakürek, *Dünya Bir İnkılap Bekliyor*, 86; *Çöle İnen Nur*, 133.

⁹¹ Bursalı, *Rihu'l-beyân*, 3: 6, 7; 3: 379.

⁹² Kısakürek, *Çöle İnen Nur*, 9, 10, 28.

⁹³ Muhittin Uysal *Tasavvuf Kültüründe Hadîs*, (İstanbul: Ensar Yayınları, 2012), 423.

⁹⁴ Muhyiddîn Muhammed b. Alî b. Muhammed el-Arabî et-Tâî el-Hâtimî, *el-Futûhatu'l-Mekkiyye*, thk. Osman Yahya (Mısır: Mektebetü'l-arabiyye, 1985), 1: 55.

hadîsleri ihtiva eden eserlerde kayıtlıdır.⁹⁵ Ayrıca her şeyin Hz. Peygamber için yaratıldığını bildiren bu ifadeler, Hz. Peygamber'in konumunu belirleyen “إِنَّمَا قُلُّنَا إِلَىٰ يَوْحَىٰ مِثْلَكُمْ بَشَرٌ أَنَا /De ki; Ben de sizin gibi bir insanım bana vahyolunuyor”(Kehf, 18/109) şeklindeki ayetler ile âlemlerin niçin yaratıldığını haber veren “وَمَا خَلَقْتُ إِلَّا الْإِنْسَانَ لِيُعْبُدُنِي إِلَّا وَالْإِنْسَانَ الْجِنُّنَّ (Zâriyât, 51/56) vb. ayetlerle muhalif gözükmektedir.

Kısakürek pek çok rivâyet nakledip bu rivâyetlere istinaden Hz. Âdem yaratılmadan önce Hz. Muhammed'in nurunun yaratıldığına, ilk varlığın o olduğuna bütün kalbiyle inandığını ifade etmiştir.⁹⁶ İlk yaratılan varlığın Nûr-u Muhammedî olduğu görüşü tasavvuf ilminin en temel konularından biridir. Bu, “Allah'ın ilk defa kendi nurundan Hz. Peygamber'in nurunu yarattığı, bilahare bu nurdan da peyderpey diğer varlıkları yarattığı” esasına dayanan bir nazariyedir.⁹⁷ Bazı tasavvufçuların kabul ettiği, bazılarının iste tenkid ettiği bu nazariyenin bazı rivâyetlere isnat edildiği görülmektedir. Tasavvuf kitaplarında kayıtlı bu rivâyetlerin lafızları farklı olsa da hepsinin ortak fikri ilk yaratılan varlığın Nûr-u Muhammedî olduğudur⁹⁸. Bu konuda en çok ihticaç edilen rivâyet ise “Âdem toprakla su arasında iken nebi idim.” yahut “Âdem ruh ile ceset arasında iken nebi idim.”⁹⁹ şeklinde gelen haberlerdir. Necip Fazıl Çöle İnen Nur isimli eserinde bu rivâyetlerden bir kısmını zikretmek suretiyle yaratılan ilk varlığın Nûr-u Muhammedî olduğu görüşünü kabul edenlerdendir.¹⁰⁰ Oysa yapılan araştırmalarda mezkûr hadîslerin bir kısmının zayıf bir kısmının ise mevzû olduğu çok azının ise sahih olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Sahih kabul edilen rivâyetlerin şerhlerinde “yaratma” ifadesinin “taktır etme” anlamında geldiği vurgulanmıştır. Yani yaratılan değil taktır edilen ilk varlığın Nûr-u Muhammedî olduğu bildirilmiştir. Ayrıca Hz. Peygamber'in nurdan yaratıldığını bildiren hadîslerin ise uydurma olduğu sonucuna ulaşılmıştır.¹⁰¹

Necip Fazıl'ın sıhhat bakımından tenkit etmeye gerek duymadığı rivayetlerden biri de; “Hz. Dâvûd'un sesi o kadar güzeldi ki insanlar, cinler, kuşlar hatta yırtıcı hayvanlar kendinden geçerek onu dinlerdi. Hatta bir defasında Hz. Dâvûd Zebûr'dan âyetler okurken onu dinleyen dört yüz kişi

⁹⁵ Aclûni, *Keşfu'l-hafâ*, 2: 164; Ali el-Kâri, *Esrâr*, 288; İbnu'l-Cevzi, *Mevzu'ât*, 1: 289; Süyûtî *el-Leâli*, 1: 271.

⁹⁶ Kısakürek, *Çöle İnen Nur*, 10-28.

⁹⁷ Uysal, *Tasavvuf Kültüründe Hadîs*, 411.

⁹⁸ Uysal, *Tasavvuf Kültüründe Hadîs*, 415, 416..

⁹⁹ İbnü'l-Ârâbî, *Futûhâtu'l-Mekkiyye*, 1: 372.

¹⁰⁰ Kısakürek, *Çöle İnen Nur*, 21-29.

¹⁰¹ Uysal, *Tasavvuf Kültüründe Hadîs*, 422-428.

dayanamayıp ölmüştür.”¹⁰² şeklinde kaydettiği bir haberdir. Hiçbir kaynakta yer almayan, akla ve temel dini referanslara muhalif anlam taşıyan bu haberin de menkıbe türü bir rivâyet olduğu anlaşılmaktadır.

Sonuç

Bu araştırmada elde edilen verilere göre, Necip Fazıl Kısakürek eserlerinde hadîslere ve hadîs usulü ilminin çeşitli konularına genişçe yer ayırmıştır. Hadîs usulü ile ilgili verdiği bu bilgiler onun bu sahada hatırı sayılır bir bilgi birikimine sahip olduğunu göstermektedir. Hatta o, hadîs usulü ilminde önemli bir yeri olan sahih ve sakîm hadîs konusunda bazı tespitlerde bulunmuş değerlendirmeler yapmıştır. Onun tespit ve değerlendirmelerinden biri de İslâm düşmanlarının dine zarar vermek için hadîs uydurduğu, buna karşın İslâm metodolojisinin onların uydurdukları bu rivâyetleri sahihlerinden ayırmak suretiyle önemli bir iş başardığı noktasında olmuştur.

Müellif eserlerinde umumiyetle sahih hadîsler kaydetmiş olsa zayıf hatta mevzu hadîslere de yer vermiştir. Ayrıca o sahih hadîsleri ihtiva eden kaynaklar yanında zayıf ve uydurma rivâyetlerin yer aldığı tâli kaynaklar da kullanmıştır.

Gerçekte münekkit bir kimliğe sahip olmasına rağmen, bu tür zayıf hatta uydurma rivâyetleri eserlerinde zikretmesi müellifin tasavvufî bir çevrede bulunmasından kaynaklanmış olmalıdır. Zira Necip Fazıl otuz yaşında iken Nakşibendi tarikatına intisab etmiş ve ömrünün sonuna kadar da bu tarikat içinde şeyhim dediği Abdülhakim Arvâsî'ye (ö. 1943) müritlik yapmıştır.

Necip Fazıl'ın rivâyetler karşısında teslimiyetçi bir tavır sergilemesinin diğer bir nedeni de dönemin şartları ile de ilgilidir. Bilindiği üzere onun yaşadığı yıllarda iktidarı elinde bulunduran politikacılar ve onlara destek veren kesim İslâm'a ve Müslümanlara karşı negatif bir tutum içindeydi. Necip Fazıl İslâm karşıtı bu kesime bir tepki olmak üzere dine dair her bilgiyi, hadîs olarak bilinen her sözü savunmak zorunda kalmıştır.

Müellifin tali kaynaklara başvurmuş olması dönemin imkânları ile de alakalıdır. Yani dinî eğitimin zayıf olduğu, teknolojik imkânların sınırlı olduğu, Arapça hadîs kitaplarının önemli bir kısmının henüz Türkçe'ye tercüme edilmediği, sahih ve zayıf hadîs ayrımının Türkiye'de ulema arasında revaçta olmadığı o dönemlerde, edebiyatçı kimliği ile maruf olan Necip Fazıl gibi fikir ve dava adamının zayıf ve uydurma hadîsler kullanması kesinlikle yadırganacak bir durum değildir. Ayrıca Necip Fazıl İslâm dininin değerlerini savunurken daha çok

¹⁰² Kısakürek, *Tasavvuf Bahçeleri*, 90.

mana ve mefhumu dikkate almış, kendi deyimiyle "kabukla" yani hadîslerin sıhhat durumunu bildiren senetlerle uğraşmamıştır. Bu yüzden de o, kolay ulaşabildiği, o dönemde yaygın olan hadis kaynaklarını kullanmayı tercih etmiştir. Onun müracaat ettiği gerek vaaz, gerekse tasavvuf türü eserler muhaddisler nezdinde muteber olmasa da toplum nezdinde kabul görmüş eserlerdir.

Kaynaklar

- Aclûnî, İsmail b. Muhammed. *Keşfu'l-hafâ ve muzîlu'l-ilbâ amma'stehera mine'l-ahâdisi alâ elsineti'n-nâs*. 2 cilt. Beyrut: Dâru'l-kütübi'l-İlmiyye, 1988.
- Ali el-Kâri, Ebü'l-Hasen Nûrüddîn Alî b. Sultân Muhammed el-Kârî el-Herevî. *el-Esrârü'l-merfû'a fi'l-ahbâri'l-mevzûa (el-Mevzû'âtü'l-kübrâ)*. Thk. Muhammed es-Sabbâğ. Beyrut: Müessesetü'r-risâle, ts.
- Ali el-Müttakî, Alî b. Hüsâmiddîn b. Abdilmelik b. Kādîhân el-Hindî. *Kenzu'l-ummâl fi süneni'l-ekvâl ve'l-ef'âl*. 5. Baskı. Beyrut: Müessesetü'r-risâle, 1981.
- Ahmed b. Hanbel. *el-Müsned*, Thk. Şuayb Arnavut. Beyrut: Müessesetü'r-risâle, 2001.
- Banarlı, Nihat Sami. *Resimli Türk Eebiyâtı Tarihi*. İstanbul: MEB Yayınları, 1972.
- Baz, İbrahim. "Necip Fazıl Kısakürek (ö. 1983) ve Tasavvuf". *Tasavvuf, İlmî ve Akademik Araştırma Dergisi*. 10/10. Ankara: 203. 331-342.
- Beyhakî, Ebû Bekr Ahmed b. Hüseyin b. Alî el-Beyhakî. *es-Sünenü'l-kübra*. Thk. Mahmud Abdulkadir Ata. 11 cilt. Beyrut: Dâru'l-kütübi'l-İlmiyye, 1994.
- Beyhakî, Ebû Bekr Ahmed b. Hüseyin b. Alî el-Beyhakî. *Şu'abu'l-iman*. Beyrut: Dâru'l-kütübi'l-İlmiyye, 1410.
- Buhârî, Ebû Abdillâh Muhammed b. İsmail. *el-Câmiu's-sahih*. 6 cilt Beyrut: Dâru ibn kesir, 1987.
- Bursevî, İsmail Hakkı. *Rûhu'l-beyân*. 10 cilt. Beyrut: Dâru ihyâi't-turâsi'l-arab, ts.
- Çakan, İsmail Lütfi. *Hadîs Usûlü*, 5. Baskı. İstanbul: M.Ü. İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, 2014.
- Çetin, Nuran. "Necip Fazıl'ın Abdülhakim Arvâsî'yi Tanıması ve Tasavvufî Düşünceleri". *Türkish Studies* 9/11. Ankara: 2014, 171-192.
- Dölek, Adem- Arslan, Abdullah. *101 Hadîs*. İstanbul: Kitap Dünyası Yayınları, 2015.

- Dihlevî, Şah Veliyyullah. *Hüccetüllâhi'l-bâliğa*. Trc. Mehmet Erdoğan. İstanbul: İz Yayıncılık, 1994.
- Ebû Dâvûd, Süleyman b. Eşas es-Sicistânî. *es-Sünen*. İstanbul: Çağrı Yayınları, 1981.
- Ebû Nuaym el-İsbahânî. *Hilyetü'l-evliya ve tabakâtu'l-asfiya*. 10 cilt. Mısır: Mektebetü't-tevfikiyye, 1974.
- Gazzâlî, Ebû Hâmid Muhammed b. Muhammed b. Muhammed b. Ahmed el-Gazzâlî. *İhyâu 'ulûmi'd-dîn*. Trc. Ahmet Serdaroglu. İstanbul: Bedir Yayınevi, 1985.
- İrâkî, Ebû'l-Fazl Zeynüddîn Abdürrahîm b. el-Hüseyn b. Abdirrahmân. *Tahrîcu ehâdîsi ihyâu 'ulûmi'd-dîn*. 7 cilt. 1. Baskı, Riyad: Dâru'l-'âsime, 1987.
- İbn Mâce, Ebû Abdillâh Muhammed b. Yezîd Mâce el-Kazvînî. *es-Sünen*. Thk. Şuayb Arnavut, 5 cilt. Riyad: Dâru risâleti'l-'alemiyye, 2009.
- Hatîb el- Bağdâdî, Ebû Bekr Ahmed b. Alî b. Sâbit el-Bağdâdî. *er-Rihle fî talebi'l-hadîs*. Thk. Nurettin İtr. Beyrut: Dâru'l-kütüb, 1395.
- Hatîb el- Bağdâdî, Ebû Bekr Ahmed b. Alî b. Sâbit el-Bağdâdî. *Şerefu ashâbi'l-hadîs*. Thk. M. Said Hatiboğlu. Ankara: AÜİF Yayınları, 1971.
- İbn Kuteybe, Ebû Muhammed Abdullah b. Müslim. *Ğarîbu'l-hadîs*. Thk. Abdullah el-Cubûrî. Bağdat: Matbaatu'l-'anî, 1397.
- İbn Mâce, Muhammed b. Yezid, el-Kazvinî. *es-Sünen*. Thk. Şuayb Arnavut, 5 cilt. Riyad: Dâru risâleti'l-'alemiyye, 2009.
- İbnü's-Salah, Osman b. Abdirrahman eş-Şehrezûrî. *'Ulûmü'l-hadîs*. Thk. Nurettin İtr. Dimaşk: Dâru'l-fikr 1998.
- İbn Teymiyye, Ahmed b. Abdulhalim b. Abdusselam. *Minhâcu's-Sunne*. Thk. M. Reşad Salim. 9 cilt. Kahire: Dâru'l-kitâbi'l-İslâmi, 1986.
- İbnü'l-Cevzî, Ebû'l-Ferec Cemâlüddîn Abdurrahmân b. Alî b. Muhammed el-Bağdâdî. *el-Mevzû'ât*. Thk. Abdurrahman Muhammed Osman. 3 cilt. Medine: el-Mektebetü's-selefiyye, 1968.
- İbnü'l-Mülakkın, Ebû Hafs Sirâcüddîn Ömer b. Alî b. Ahmed el-Ensârî el-Mısırî. *et-Tevidih, li şerhi'l-câmi'i's-sahih*. 36 cilt. Şam: Dâru'n-nevâdir, 2008.
- İbnü'l- Arabî, Muhyiddîn Muhammed b. Alî b. Muhammed el-Arabî et-Tâî el-Hâtimî. *el-Futûhatu'l-Mekkye*. Thk. Osman Yahya. Mısır: Mektebetü'l-

arabiyye, 1985.

Kacıroğlu, Murat. "Biyografi Yazarı Olarak Necip Fazıl Kısakürek". *Bozok Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 5/5. Yozgat: 2014. 31-56.

Kısakürek, Necip Fazıl. *Çöle İnen Nur*. 56. Baskı. İstanbul: Büyük Doğu Yayınları, 2016.

Kısakürek, Necip Fazıl. *Nur Harmanı*. 12. Baskı. İstanbul: Büyük Doğu Yayınları, 2013.

Kısakürek, Necip Fazıl. *Tasavvuf Bahçeleri*. 9. Baskı. İstanbul: Büyük Doğu Yayınları, 2007.

Kısakürek, Necip Fazıl. *Esselam*, İstanbul: Büyük Doğu Yayınları, 1997.

Kısakürek, Necip Fazıl *İslâm Tasavvufu*. 4. Baskı. İstanbul: Büyük Doğu Yayınları, 1991.

Kısakürek, Necip Fazıl. *İbrahim Ethem*, 11. Baskı, İstanbul: Büyük Doğu Yayınları, 2007.

Kısakürek, Necip Fazıl *Bâbüâli*, 4. Baskı, İstanbul: Büyük Doğu Yayınları, 1990.

Kısakürek, Necip Fazıl. *Dünya bir İnkılap Bekliyor*, 3. Baskı. İstanbul: Büyük Doğu Yayınları, 1993.

Kısakürek, Necip Fazıl. *Tanrı Kulundan Dinlediklerim*, 4. Baskı. İstanbul: Büyük Doğu Yayınları, 1993.

Kısakürek, Necip Fazıl. *O ve Ben*. İstanbul: Büyük Doğu Yayınları, 1992.

Kısakürek, Necip Fazıl. *İman ve İslâm Atlası*. İstanbul: Büyük Doğu Yayınları, 2015.

Münâvi, Zeynüddin Muhammed Abdürraûf. *et-Teyşîr bi şerhi'l-câmi'i's-sağîr*. 3. Baskı. 2 cilt. Riyad: Mektebetü İmam Şafi, 1998.

Müslim, Ebû'l-Huseyn b. Haccac. *el-Câmiu's-Sahih*. 5 cilt. Thk. Muhammed Fuad Abdalbaki, Beyrut: Dâru ihya, ts.

Nesâî, Ebû Abdirrahmân Ahmed b. Şuayb b. Alî en-Nesâî. *Sunen*. Thk. Abdülğaffar Süleyman. 6 cilt. Beyrut: Dâru'l kütubi'l 'ilmiyye, 1991.

Okay, M. Orhan. "Kısakürek, Necip Fazıl". *Türkiye Diyanet Vakfı Ansiklopedisi*. 25:485-488. Ankara: TDV Yayınları, 2002.

Öcal, Mustafa. *Türkiye'de Din Eğitimi*. İstanbul: Dergâh Yayınları, 2015.

- Said Havva. *el-Esas fi't-tefsir*. 6. Baskı. 11 cilt. Kahire: Dâru's-selam, 1424
- Sehâvî, Muhammed b. Abdurrahman. *Mekâsidu'l-hasene*. Thk. Muhammed Osman. Beyrut: Dâru'l-kitabi'l-arabî, 1985.
- Süyûti, Celaleddin Abdurrahman b. Ebi Bekr. *el-Leâli'l-mesnû'a fi'l-ehâdisi'l-mevdû'a*. 2 cilt. Beyrut: Dâru'l-ma'rife, 1983.
- Süyûti, Celaleddin Abdurrahman b. Ebi Bekr. *el-Câmi'u's-sağîr fi ehâdisi'l-beşîri'n-nezîr*, 2 cilt. Beyrut: Dâru'l-ma'rife, 1990.
- Süyûti, Celaleddin Abdurrahman b. Ebi Bekr. *ed-Dürreru'l-müntesire fi ehâdisi'l-muştehire*. Thk. Mahmud Abdulkadir Ata. Kâhire: Dâru'l-i'tisam, 1987.
- Sübkî, Ebû Nasr Tâcüddîn Abdülvehhâb b. Alî b. Abdilkâfi es-Sübkî *Tabaķâtü's-Şâfiyyeti'l-kübrâ*. 10 cilt. Kâhire: Hicr Yayınları, 1413.
- Tirmizî, Ebû İsa Muhammed b. İsa. *es-Sünen*. Thk. Fuad Abdalbaki. 5 cilt. İstanbul: Çağrı Yayınları, 1981.
- Uludağ, Süleyman. "Abdal". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedis*.1: 59-61. Ankara: TDV Yayınları, 1988.
- Uysal, Muhittin. *Tasavvuf Kültüründe Hadîs*. İstanbul: Ensar Yayınları 2012.
- Yılmaz, Orhan. *İbn Kayyim el-Cevziyye'nin Hadîs/Sünnet Anlayışı ve Metin Tenkidindeki Yeri*. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, 2013.
- Yücel, Ahmet, *Hadîs Usûlü*, İstanbul: M.Ü. İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, 2013.
- Zehebî, Ebû Abdillâh Şemsüddîn Muhammed b. Ahmed b. Osmân et-Türkmânî el-Fârikî ed-Dımaşkî. *Siyerü a'lâmi'n-nübelâ*. Beyrut: Müessesetü'r-risâle, 1985.